

Literatura: **Baciński**, J. 2004: Zamek biskupów Chełmińskich w Wąbrzeźnie. Wąbrzeźno; **Bieszk**, J. 2010: Zamki Państwa Krzyżackiego w Polsce. Warszawa; **Bogdan**, H. 2009: Řád německých rytířů. Praha; **Chęć**, A.

1997: Gdaniska jako element architektury militarnej zakonu krzyżackego, *Archaeologia Historica Polona* 6, 123-148; **Reczkowska-Sławińska**, M. 1961: Zamek biskupski Wąbrzeźnie. Rkp. Toruń.

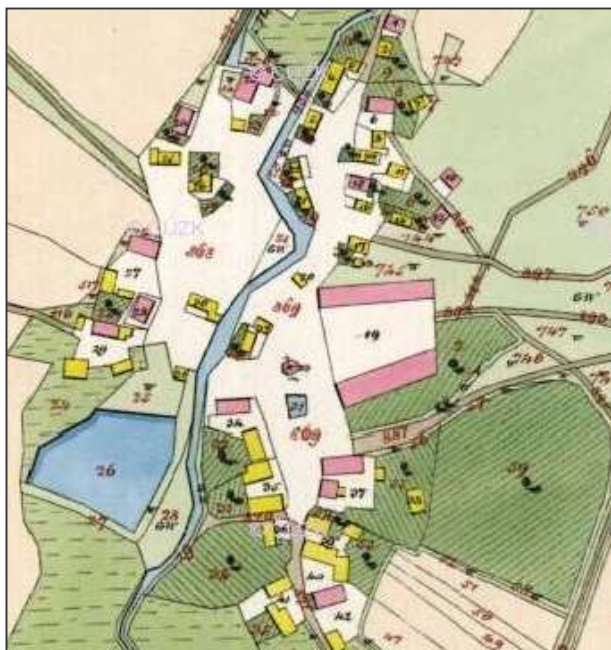
Příspěvek k lokalizaci panského sídla v Týništi

Tomáš Karel – Vilém Knoll – Luděk Krčmář

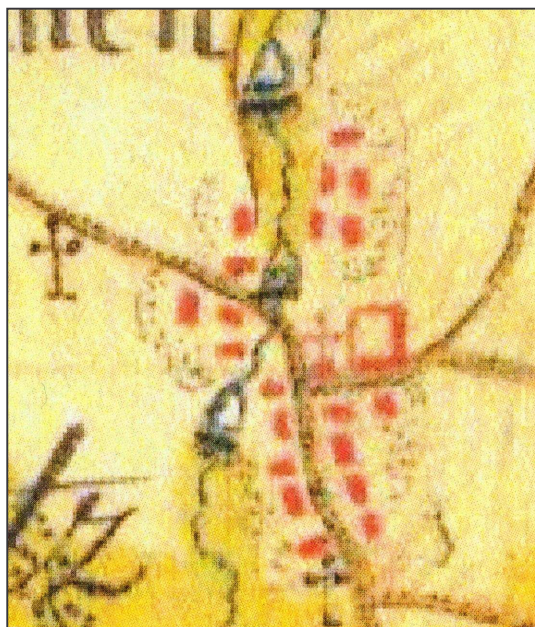
Ves Týniště (německy Thönischen) leží 6,5 km severo-severovýchodně od Žlutic (okr. Karlovy Vary) na úpatí Doupovských hor. Existence zdejšího panského sídla a jeho majitelů je v literatuře všeobecně známa.¹⁾ Připomeňme si ve zkratce, že v roce 1378 prodal Protiva zdejší statek Borešovi z Rýzmburka, který jej dále postupoval jako manství. Už v té době zde zřejmě existovala tvrz. Týniště bylo jako manský statek propůjčováno dalším šlechticům.²⁾ V roce 1579 koupil zdejší tvrz, dvůr a ves Jan Jindřich Pröllhofer z Purkersdorfu. Již jeho syn Fabián je v roce 1605 prodal. Brzy je však získal zpět a připojil k Lukám. Jeho syn Jan Jindřich oddělil Týniště od Luk a prodal je svým sestrám. Od Magdaleny Pröllhoferové koupil Týniště v roce 1630 Adam Kokořovec, který je připojil k Žluticím. To je také nejspíše rok, kdy zdejší tvrz přestala sloužit jako panské sídlo. V roce 1651 je tu již zmiňován pouze dvůr.³⁾ Dalším osudem sídla se literatura nezabývala. Soupis panských sídel z poloviny 80. let minulého století jen tradičně poznamenává, že tvrz zanikla a dnes už po ní není ani stopy a neznáme ani její přesnou polohu.⁴⁾

K poloze tvrže se vyjádřil až autorský kolektiv tohoto příspěvku v soupise panských sídel na území Karlovarského kraje, avšak v míře omezené, která byla limitována rozsahem jednotlivých soupisových hesel.⁵⁾ Panské sídlo v Týništi existovalo ještě v první třetině 17. století. Můžeme

se tedy hypoteticky domnívat, že mělo renesanční podobu a bylo součástí hospodářského dvora, jak bylo v té době obvyklé. Existenci dvora s možným bývalým panským sídlem potvrzuje již 1. vojenské mapování z let 1764-1768 (obr. 1). Je na něm patrné jižní a východní křídlo ohrazené-

Obr. 2: Týniště, situace vsi a dvora na císařském povinném otisku map stabilního katastru z r. 1841 (převzato z www.archivnimapy.cuzk.cz).

Obr. 1: Týniště, situace vsi a dvora na 1. vojenském mapování z let 1764-1768 (© 1st Military Survey, Section No. 86, Austrian State Archive/Military Archive, Vienna © Laboratoř geoinformatiky Univerzita J. E. Purkyně - <http://www.geolab.cz> © Ministerstvo životního prostředí ČR - <http://www.env.cz>).

ho dvora východně od sakrálního objektu. Tato kaple zasluhuje možná v dané souvislosti pozornost. Barokní obecní kaple sv. Prokopa byla postavena údajně v roce 1718 na obezděné terase před bývalým poplužním dvorem s tvrzí. V roce 1910 byla kaple přestavěna Franzem a Theresií Tutschny z čp. 26.⁶⁾ Jednalo se o šesti či osmibokou centrálu, typickou pro panská založení z období manýrismu a raného baroka, což by mohlo ukazovat na souvislosti s výstavbou či přestavbou panského sídla v sousedství. Odlišná situace je zachycena na císařském povinném otisku map stabilního katastru z roku 1841 (obr. 2), kde východní křídlo dvora neexistuje, naopak je zachyceno křídlo severní, přičemž jižní křídlo z nespalného materiálu zůstává. Obdobná situace je pak zakreslena na 2. vojenském mapování z let 1836-1852 (obr. 3) i na 3. vojenském mapování z let 1877-1880 (obr. 4). Zajímavé je v této souvislosti označení západní části severního křídla jako obytné budovy, zde tedy byla obytná část dvora po jeho barokně klasicistní přestavbě. Bohužel tato část zcela zanikla brzy po vysídlení a nelze tedy určit možný rozsah uchování konstrukcí ze starší stavební etapy.

Obr. 3: Týniště, situace vsi a dvora na 3. vojenském mapování z let 1877-1880 (© 3rd Military Survey, Section No. 3950_2, Austrian State Archive/Military Archive, Vienna © Laboratoř geoinformatiky Univerzita J. E. Purkyně - <http://www.geolab.cz> © Ministerstvo životního prostředí ČR – <http://www.env.cz>).

Obr. 4: Týniště, letecký snímek dvora v r. 1952 (převzato z www.kontaminace.cenia.cz).

Zbytky rozlehlého panského hospodářského dvora, situované v příhodné poloze ve středu zástavby vesnice a navíc obklopené od severu a jihu nejvýraznějšími svahy v současnosti rychle zanikají. Zástavba dvora je ve stádiu pozvolného zániku a je jen otázkou času, kdy budou pozůstatky zcela demolovány. Pozornost právem přitahuje dosud mohutné jižní křídlo dvora, jehož dnes již obnažené zdivo neslo ještě v roce 1952 střešku (obr. 4 a 5). Zaujme především jeho západní část, která je podsklepena a výškový rozdíl na hraně terénu má na západní straně charakter polosuterénu. Její zdivo, zpevněné později v západním průčelí třemi opěrnými šikmými pilíři, by si zasloužilo

Obr. 5: Týniště, jižní křídlo dvora od jihozápadu (foto L. Krčmář 2008).

Obr. 6: Týniště, odtokový žlab – výlevka ve zdivu jižního křídla dvora (foto L. Krčmář 2008).

důkladný stavebně historický rozbor, než pokročí jeho devastace. Rozhodně už teď zaujmou evidentně druhotně použité kamenické články, uplatněné ve vyzdívce nárožní armatury, mezi nimiž vyniká část široce okoseného ostění, které má goticko-renesanční profilaci (obr. 7). Toto ostění, pokud přijmeme myšlenku, že se nejedná o import z větší vzdálenosti, svědčí o existenci kvalitně vybavené stavby v místě samém. O starším účelu této části dvora vypovídá i pískovcový odtokový žlab, který je zřejmě výlevkou z kuchyňského, či obdobného provozu (prádelna?) (obr. 6). Zdivo jižního křídla je z lomového kamene, s malou příměsí cihel a působí celkem jednolitě. Okenní otvory přízemí mají špalety i záklenky vyzděny z cihel, řešení s klenutím na celou výšku cihel je charakterově barokně klasicistní. Okna sama mají tvar určený hospodářským provozem, jsou úzká a vybavená mříží. Ovšem cihelné vyzdívky oken nejsou jednotně řešené a nevyklučují druhotnou úpravu. Naše úvahy tedy nevyklučují, že jižní křídlo, které je v daných místech kontinuálně naznačeno již od 1. vojenského mapování, je nositelem starší stavební tradice, mající svůj původ již v 16. – 17. století. Z hlediska analogií obvyklého situování sídelních částí integrovaných do panských hospodářských dvorů lze do těchto míst lokalizovat předpokládané renesanční panské sídlo. Tato lokalizace je podpořena rovněž existencí zahrady, která na tuto část navazovala od jihu a je vyznačena v citovaných mapových dílech.

Druhou, dosti spornou teoretickou lokalizací může být východní křídlo dvora, existující dle údajů v 1. vojenském mapování ještě na počátku poslední třetiny 18. století. V dnešní situaci po něm již nejsou patrné žádné pozůstatky a je i možné, že se jedná o chybu v zakreslení samotného

Obr. 7: Týniště, druhotně použité gotické ostění v jihozápadním nároží jižního křídla dvora (foto L. Krčmář 2008).

mapování, které nebylo tak přesné jako mapy pozdější. Snad tak bylo zachyceno křídlo severní.

Závěrem je možné shrnout, že písemnými prameny doložené panské sídlo (nebo alespoň jeho renesanční fázi) v Týništi je možné lokalizovat do prostoru dnes již zanikajícího dvora. Může však jít o příklad kontinuálního vývoje panského sídla od fáze více či méně fortifikované středově-

ké tvrze. Pro podporu hypotézy lokalizace i starší fáze panského sídla do areálu dvora hovoří zejména sama poloha areálu. Ten se nachází na příhodném návrší nad potokem, který jej zleva obtéká. Na potoce bylo na návsi umístěno několik rybníků. Návrší se svažuje mírně i na severu a jihu. Jen od východu není lokalita přirozeně chráněna. Sídlo získalo zřejmě nejpozději v první polovině 16. století podobu kvalitního zděného objektu či objektů, vybavených i kamenicky zpracovanými detaily. Toto sídlo se mohlo hypoteticky nalézat v severní části dvora, která je z hlediska obranné polohy nejzajímavější. Následně byl areál zřejmě při respektování místa radikálně přestavěn do podoby pravidelného čtvercového dvora. Pokud se tak stalo již v renesanční fázi v rámci rozšíření panského dvora, zaujímal snad sídelní objekt západní části jižního křídla, které ve svém zdivu obsahuje i druhotně použité starší kamenické články. Nelze však vyloučit, že k radikální adaptaci areálu došlo až v rámci rozšíření hospodářského provozu barokního velkostatku. Areál byl nejpozději tehdy v těsné blízkosti doplněn kvalitní stavbou centrální kaple.

Poznámky: 1) Například Sedláček, A.: Hrad, zámky a tvrze království Českého XIII – Plzeňsko a Loketský. Praha 1905, s. 209 a 215; Kolektiv: Hrad, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. – západní Čechy. Praha 1985, s. 366; Profous, A. – Svoboda, J.: Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny IV. Praha 1957, s. 411; Pavlák, M.: Vladykové ze Strhaň (manové pánů z Oseka), České památky 9, č. 1, s. 17-19; Velímský, T.: Hraňišci. Páni z Rýzmburka. Praha 2002, s. 246. 2) První cit. v pozn. 1, s. 215; poslední cit. v pozn. 1, s. 178-178, 239, 246. 3) První cit. v pozn. 1, s. 209. 4) Druhá cit. v pozn. 1. 5) Karel, T. – Knoll, V. – Krčmář, L.: Panská sídla západních Čech. Karlovarsko. České Budějovice 2009, s. 171. K těmto závěrům autoři došli bez znalosti publikace G. Träger, cit. v pozn. 6. 6) Její celková rekonstrukce proběhla v letech 1990-1991. Träger, G.: Denkmäler im Egerland. Kreis Ludit. Eichstätt 1993, s. 170.

Sídla v Lochousicích a Zálezlech

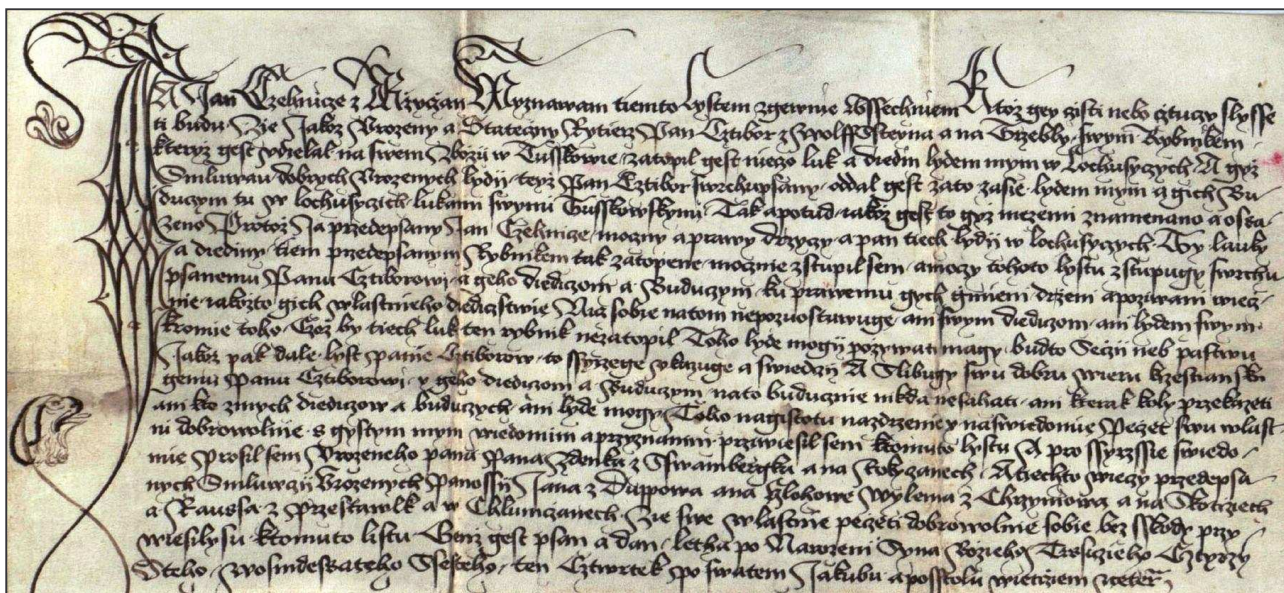
Petr Rožmberský

Ve velmi užitečném soupisu panských sídel na Plzeňsku jeho autoři označují jednotlivé lokality zkratkami, označující charakter sídla (Hr = hrad, T = tvrz, Z = zámek). V případě, že se příslušný objekt do těchto kategorií „nevešel“, nastoupila zkratka „S“ (Sídla ostatní – panský dům, rezidenční dvůr a ostatní typy panských sídel).¹⁾ Taková značka byla připojena také k lokalitě Lochousice, 12 km západojihozápadně od Plzně (okr. Plzeň-sever) s následujícím textem: Hypotetická možnost sídla nepřímo doložená predikátem Jana z Lochousic, který je zde připomenut roku 1420. Lokalizace je neznámá.²⁾

Podíváme-li se na historii Lochousic podrobněji, zjistíme, že indicíí indikujících zde sídlo neznámého charakteru je více. Již ve spuriu potvrzení majetku kladrubského kláštera hlásícího se k roku 1186 se hovoří o zemi Janka z Lochousic.³⁾ Okolo roku 1239 jsou však celé Lochousice uvedeny v papežském potvrzení majetku téhož kláštera.⁴⁾ Potom dlouho o Lochousicích neslyšíme, nejsou uvedeny ani v berním rejstříku Plzeňského kraje z roku 1379, který

sice klášterní vsi neregistroval, ale v případě, že by v Lochousicích existoval zemanský statek, měl by se v něm objevit.⁵⁾ Rejstřík však není dokonalý a případný takový statek mohl být opomenut. Až najednou roku 1420 v souvislosti s husitskou válkou Jan z Lochousic opověděl nepřátelství Pražanům.⁶⁾ V té době ještě predikát znamenal vlastně adresu a opovědět nepřátelství mohl jen pán, zeman, vladyka nebo rytíř (nehledě na preláty a města). Dá se tedy říci, že v Lochousicích tehdy sídlila osoba vyššího stavu a že zde tedy existovalo skutečné (nejen hypotetické) panské sídlo. Je třeba mít na paměti, že Lochousice nemusely patřit kladrubským benediktýnům celé a mohl zde přežívat vladycký statek, k němuž patřila jen část vsi, nebo mohl jít jen o poplužní dvůr bez poddaných.

Hned v roce 1421 král Zikmund dlužící Přechovi z Kornatic a Janovi Hvozďovi z Pakoslavi 400 kop grošů za služby v boji proti husitům jim dal ves Lochousice kladrubského kláštera do zástavy.⁷⁾ Mohli výnosy ze vsi užívat tak dlouho, dokud jim nebyl dluh uhrazen. Jestliže

Listina Jana Cehnice z Říčan z roku 1486 (viz pozn. 8).

ještě před rokem zde byl nějaký statek Jana z Lochousic, je evidentní, že předmětem zástavy se stala jen ta část Lochousic, náležející klášteru, s jehož majetkem mohl panovník nakládat.

Další zprávu o Lochousicích máme až z roku 1486. Z uvedeného roku se dochovala listina, již Jan Cehnice z Říčan vyznává, že s Ctiborem z Volfštejna na Třebeli učinil smlouvu o pozemcích svých lidí z Lochousic, zatopených novým Ctiborovým rybníkem zřízeném na pozemcích jeho vsi Touškova (tj. Ves Touškov). Jan Cehnice postoupil zatopené pozemky Ctiborovi a ten zase dal Lochousickým za zatopené pozemky pozemky jiné. Jan Cehnice sám sebe nazývá „mocným a pravým držícím a pánem těch lidí v Lochousicích“ a slibuje, že „na to budoucně nikdy nesahati ani kterak koli překážeti, ani kdo z mých dědicův a budoucích, ani lidé moji“.⁸⁾ Jan Cehnice vystupuje jako suverénní majitel a pán lochousických poddaných.

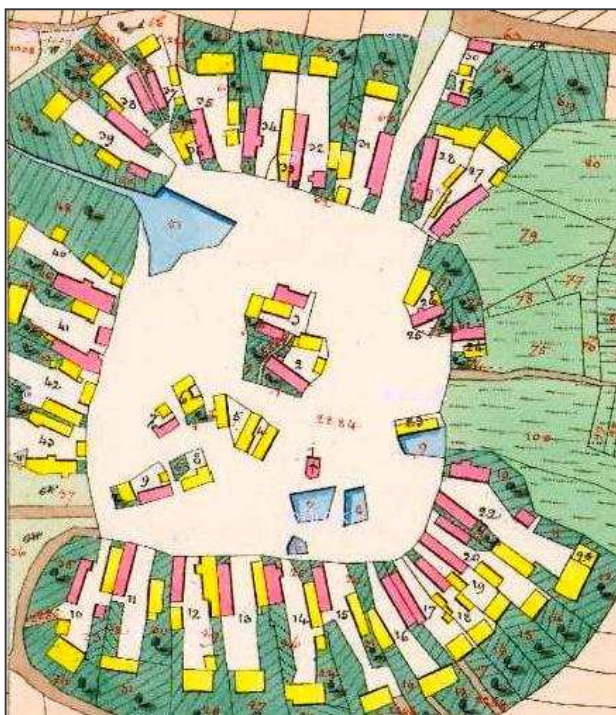
Roku 1492 král Vladislav povolil Janu Cehnicovi z Říčan zřídit novou krčmu ve vsi Lochousicích.⁹⁾ To už tak suverénně nevypadá. Zřejmě to bude tak, jak naznačil A. Sedláček ve svém Místopisném slovníku historickém – roku 1492 držel [ves Lochousice] Jan Cehnice z Říčan a některý rok potom zase ke klášteru vyplacena.¹⁰⁾ Znamenalo by to, že dlužní úpis, který roku 1421 obdrželi od panovníka Přech z Kornatic a Jan Hvozďů z Pakoslavi se zástavou Lochousic, později koupil Jan Cehnice z Říčan (prodej zástavních listů nebylo nic neobvyklého).

Vyplatit zastavenou vesnici (splatit dluh) mohl panovník, ale většinou to byl úkol příslušného kláštera. Kdy k vyplacení došlo, nevíme, ale před rokem 1542 již Lochousice opět náležely kladrubským benediktýnům. Na počátku onoho roku si totiž král Ferdinand vypůjčil hotovost od Jana mladšího Popela z Lobkovic a na Mašťově ve výši 2150 kop grošů, kterou měl do půl roku vrátit. Po tu dobu byla půjčka bezúročná. Jestliže by ale nebyla splacena, prodlužuje se termín o rok, ale již s 10% úrokem. Kdyby ani potom král nezaplatil, má věřitel právo uvázat se ve vsi Přehýšov a Hartmanův Touškov příslušející chotěšovskému klášteru a ve vsi Zhoř a Lochousice příslušející

kladrubskému klášteru a užívat je tak dlouho, dokud by král nebo duchovní ústavy dluh i s úroky neuhradili. Na konci roku byl dluh zaplacen¹¹⁾ a k zástavě jmenovaných vsí tedy nedošlo.

Později zjišťujeme v Lochousicích svobodnický dvůr. V první knize svobodnických desek z roku 1550 je v Plzeňském kraji pouhých pět svobodníků na čtyřech dvorech. Ve vsi Lochousicích nebyl žádný z nich.¹²⁾ Když se v roce 1603 vybírala generální berně (zvláště od stavu panského, rytířského, městského, od duchovních a svobodníků), je v kraji svobodníků 14, žádného nelze lokalizovat do Lochousic, avšak u některých z nich není uvedeno, kde se jejich svobodný dvůr nachází.¹³⁾ Možná právě mezi nimi se skrývá lochousický svobodník, o němž se jasně hovoří až v obdobném prameni z roku 1615. Tehdy je opět mezi pouhými pěti svobodníky v Plzeňském kraji uveden také Šimon Ceidler ve vsi Lochousicích.¹⁴⁾ V dalším dochovaném berním rejstříku Plzeňského kraje z počátku 20. let 17. století je mezi 9 svobodníky uveden opět Šimon Ceidler ve vsi Lochousicích.¹⁵⁾ Je teoreticky možné, že v Lochousicích odedávna existovala část vsi, možná jen poplužní dvůr, později změněný na dvůr svobodnický, který byl ve starších historických údobích sídlem šlechty. V berní rule k roku 1654 zjišťujeme, že je svobodník Šimon „Šeidler“¹⁶⁾ otaxovaný za dva a půl osedlého. Roku 1670 byl lochousický svobodník připojen k panství kláštera Kladruby, avšak ke klášteru „toliko pod hamfešt“ patří.¹⁷⁾

Lochousice byly zachyceny císařským otiskem mapy stabilního katastru z roku 1838 jako téměř okrouhlice s prostrannou návší, na ní bylo několik objektů. Žádný ze znázorněných půdorysů nevykazuje nějaké zvláštní anomálie, aby mohl být považován za bývalé svobodnictví.¹⁸⁾ Po obvodu návsi stojí množství zděných, pozdně klasicistních usedlostí, dosud z velké části vybavených branami, zděnými špýchary nebo náročně zdobenými fasádami obytných domů. Některé velké statky byly v minulosti rozděleny i na více částí, takže výrazně stoupl počet čísel popisných. Svojí dochovaností nemá zdejší venkovská zástavba v širokém okolí obdoby. V roce 2004 byly Lochousice jako celek, s výjimkou nové okrajové zástavby, prohlášeny

Lochousice roku 1838 (viz pozn. 18).

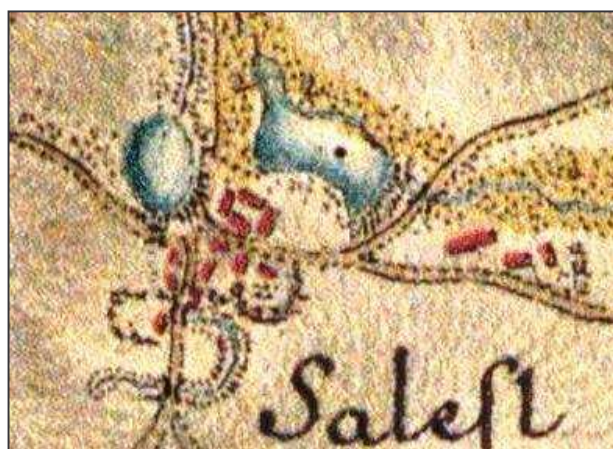
Ministerstvem kultury za vesnickou památkovou zónu lidové architektury.¹⁹⁾

Zbývá zjistit, kde vlastně roku 1486 „seděl“ pán poddaných v Lochousicích Jan Cehnice z Říčan. Zástavní pán jejich sousedů, poddaných ze Vsi Touškova, seděl na hradě Třebeli mezi Černošínem a Planou (okr. Tachov), tedy velmi daleko. Z výše uvedené listiny není patrné, kde Jan Cehnice sídlil. Podařilo se však zjistit, že to bylo 7,5 km vzdušnou čarou od Lochousic, v Zálezlech (okr. Tachov, obec Skapce). Soupisem panských sídel Zálezly zaznamenány nebyly.²⁰⁾

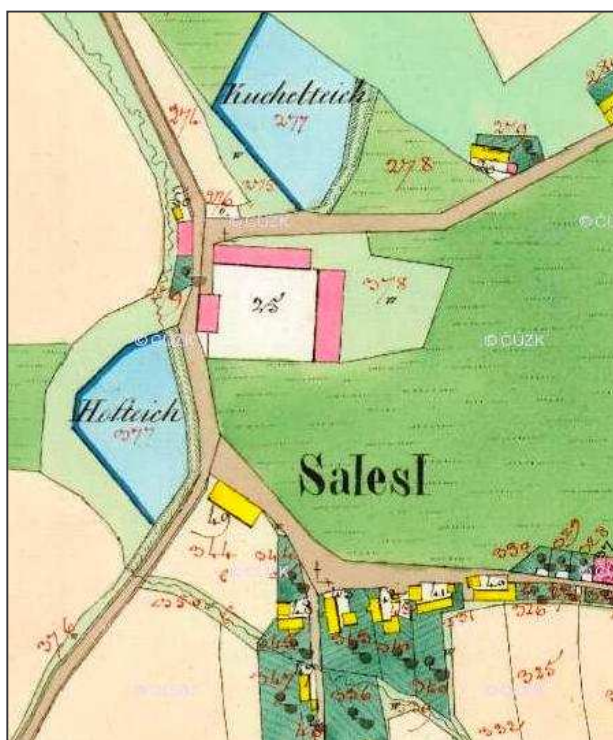
Poprvé se jméno této vsi dochovalo k roku 1360, kdy se Radslav ze Zálezl stal farářem ve Štítarech (okr. Domažlice – do funkce jej uvedl farář ze Skapců).²¹⁾ Také druhá známá osoba byla církevním hodnostářem; roku 1371 se stal farářem v Měčíně (okr. Klatovy) Předslav ze Zálezl.²²⁾ A do třetice se roku 1378 stává farářem ve Lštěni (okr. Domažlice) klerik Otík ze Zálezl.²³⁾ Nejspíše byli příslušníky zemanského rodu, přísícímu se po těchto Zálezlech (v Čechách je celkem pět vsí tohoto jména; v úvahu by přicházely ještě Zálezly u Volyně, po nichž se také psal vladický rod²⁴⁾). Z berního rejstříku z roku 1379 víme, že Zálezly tehdy náležely blíže neoznačenému Otíkovu.²⁵⁾ Zdá se, že potom náležely příslušníkům jeho rodu – roku 1403 patřila ves Petrovi a Hynkovi, roku 1413 tu seděl Petr z Hrádku a roku 1438 jeho potomek Otík z Hrádku.²⁶⁾ Podle kterého hrádku se psali, není známo. Jen hypoteticky by mohli náležet k rodu Bohuchvalů z Hrádku²⁷⁾ a psali by se tedy podle Hrádku Lacemboku. Také víme, že roku 1410 Petr ze Zálezl společně s dalšími dvěma vладыky prezentoval kaplana k oltáři v kostele ve Skapcích.²⁸⁾ Prý byl z rodu Žakavců,²⁹⁾ cos ne zdá být pravděpodobným. Roku 1413 Jindřich ze Stráže vinil Petra ze Zálezl, že si bezprávně činí nárok na dědictví v Nové Plzni. Dozvídáme se, že Petr byl ve službách panovníka.³⁰⁾

Za husitských válek ves Zálezly zanikla, ale přežíval tu poplužní dvůr. Zjišťujeme to z odumrtiného řízení probíhajícího

roku 1455. Po smrti Anny z Hrádku (byla provdána za Jana řečeného Cehnice) byl její majetek králem Ladislavem darován bratrům Janovi a Karlovi z Říčan. Toto rozhodnutí bylo provoláno ve Stříbře a kdokoli mohl rozhodnutí krále napadnout u dvorského soudu. Nestalo se tak a proto byli Jan a Karel komorníkem uvedeni v držení odumřelého statku, jež tvořily dva poplužní dvory v Zálezlech, z nichž jeden byl osedlý a druhý pustý, a dále celá pustá ves Zálezly s poli, lesy a vším příslušenstvím v odhadní ceně 260 kop grošů. Z toho jen 60 kop grošů byl majetek zemřelé Anny, neboť 200 kop kdysi Otík z Hrádku a ze Zálezl v dluhu zapsal na tomto statku Petrovi z Jivjan, který své právo postoupil Anně z Hrádku a jejím synům Janovi a Karlovi,³¹⁾ a tak se Jan a Karel Cehnicové z Říčan stali samostatnými držiteli statku Zálezly. Karel se více nepřipomíná (patrně zemřel nebo se majetkově oddělil) a Jan Cehnice z Říčan koupil zástavní list na Lochousice, potom roku 1486 učinil ze Ctiborem z Volfštejna smlouvu o zatopené pozemky a roku 1492 zřídil v Lochousicích novou krčmu (viz výše).

Zálezly v letech 1764-1768 (viz pozn. 41).

Zálezly roku 1838 (viz pozn. 44).

Dvůr Zálezly na leteckém snímku.

Jan Cehnice z Říčan tedy „seděl“ na poplužním dvoře v Zálezlech. Jak bylo stavebně vybaveno jeho sídlo, asi už jen těžko zjistíme. Zemřel před rokem 1503. Jeho synové byli Petr, Jan a Oldřich, z nichž poslední dva uvedeného roku dospěli. Jan brzy zemřel. Petr koupil mezi lety 1505-1516 statek Přestavky a nejmladší Oldřich od roku 1527 držel Pňovany.³²⁾ Již někdy před rokem 1510 však Cehnicové z Říčan patrně prodali Zálezly k sousednímu statku Jivjanům, čímž Zálezly přestaly být samostatným statkem.

Do obnovených desek zemských byla totiž roku 1546 vložena smlouva z roku 1510, jíž Eliška z Hradiště postoupila své dceři Magdaléně a jejímu manželů Jindřichovi z Nebřlov statek Jivjany (tvrz, ves a poplužní dvůr Jivjany, poplužní dvůr Zálezly a další příslušenství³³⁾ Magdaléna ovdověla (roku 1537³⁴⁾ a znovu se provdala za Václava Žákavce ze Žákavy a jemu a dvěma synům Janovi a Jindřichovi Jivjany s příslušenstvím odkázala. Jejich potomci Jan Boreň Maxmilián a Jindřich Kelfryd Žákavci se roku 1635 majetkově rozdělili. Prvně jmenovaný obdržel za sídlo starou jivjanskou tvrz s věží a parkánem, druhý novou tvrz. Jindřich postoupil svou polovinu statku roku 1640 kladrubskému klásteru;³⁵⁾ měl však podmínku, že mu majetek zůstane do smrti, bude pohřben v kostele, jeho manželce bude vyplaceno 1000 zlatých a také jeho dluh ve výši 4050 míšeňských grošů bude klásterem uhrazen.³⁶⁾ Na druhé polovině žili potomci Jana Boreň (Václav Žibřid a jeho dcery³⁷⁾ až do roku 1704, kdy ji také prodali kladrubským benediktýnům.³⁸⁾

Ves Zálezly stále ještě neexistovala. V soupisu desátků skapectvé fary z roku 1642 jsou jmenováni obyvatelé jednotlivých vsí skapectvé farnosti, ale Zálezly tam nejsou. Jen se hovoří o tom, že pan Boreň dává z popluží Zálezly po 2 mandelích od každého druhu obilí. Z druhé polovice statku dává se tolikéž.³⁹⁾ Okolo poloviny 18. století náležel ke kladrubskému panství dvůr Zálezly (192 strychů polí, 10 strychů lad, 12 strychů porostlin), a rybníky Zálezelský pod dvorem a Zálezelský u brány.⁴⁰⁾ Vidíme to na I. vojenském mapování z let 1764-1768, které bylo sice děláno od oka, avšak již zaznamenalo rodící se ves. Dvůr je zakreslen jako

čtyři budovy kolem obdélného nádvoří, velká obdélná budova východně od dvora bude ovčín.⁴¹⁾ Topografie z roku 1788 zaznamenala v Zálezlech jen poplužní dvůr.⁴²⁾ Až Topografie z roku 1838 popsala dominikální ves Zálezly s 25 domovními čísly – domky a chalupami, má také poplužní dvůr, ovčín, hájovnu a patří k ní mlýn Hudelmühle.⁴³⁾ Z téhož roku pochází císařský otisk stabilního katastru, kde na katastru Skapce najdeme také Zálezly. Poplužní dvůr se rozkládá mezi rybníky Kuchelreich a Hofteich (Dvorský rybník). Sestává ze dvou na sebe kolmých, nejspíše hospodářských budov a menší obdélné budovy v čele při vjezdu.⁴⁴⁾ V čele při vjezdu by podle předpokladu mohlo stát někdejší sídlo zálezelských vladyků a také Jana Cehnice z Říčan. V současnosti má dvůr tři křídla a v čele dvora stojí malé čtvercové stavení.

Bývalý panský dvůr byl zmodernizovaný, je ale značně zanedbaný. Dvůr byl pro roce 1945 pracovním táborem ministerstva vnitra a později domovem důchodců. Ten byl koncem 20. století přestěhován do Kurojed.⁴⁶⁾ Další se dozvíme z kroniky dětského domova Zálezly z let 1965-1969. V prosinci 1965 byl zřízen Domov mládeže s ochrannou výchovou I. typu v budově státního statku Kladruby (v bývalém poplužním dvoře v Zálezlech). Po roce 1945 byla ukončena generální oprava budovy a budova pak sloužila k ubytování vězňů z věznice Bory, pracujících na zdejšímu statku. Po zrušení justičního statku byla v budově několik let umístěna zemědělská škola, roku 1967 byla předána budova i se skleníky a zahradou ZKNV v Plzni. Rozhodnutí ZKNV – ústav bude zlikvidován nejpozději do února 1969. Na přiložené fotografii vidíme jedno z křídel se zaměřovanými okny a v pozadí snad onu čtvercovou budovu s ozdobným štítem.⁴⁷⁾

Dvůr Zálezly v letech 1965-1969 (viz pozn. 46).

Poznámky: 1) Karel, T. – Krčmář, L.: Panská sídla západních Čech – Plzeňsko. České Budějovice 2006, s. 12. 2) Citace v pozn. 1, s. 127. 3) Erben, J. K. (ed.): Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae I. Pragae 1855, s.176-178. 4) Citace v pozn. 3, s. 454-456. 5) Emler, J. (ed.): Ein Bernaregister des Pilsner Kreises vom Jahre 1379. Prag 1876. 6) Palacký, F. (ed.): Archiv český IV. Praha 1846, s. 379. 7) Sedláček, A. (ed.): Zbytky register králův římských a českých z let 1361-1480. Praha 1914, s. 161. 8) Národní archiv Praha, fond České gubernium – guberniální listiny, inv. č. 451. Dostupné na <http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/CZ-NA/CGL/451/charter#anchor?q=Cehnice> [25.2.2013]. 9) Profous, A.: Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny II. Praha 1949, s. 653. 10) Sedláček, A.: Místopisný slovník historický

Království českého. Praha 1908, s. 560. **11)** Vavroušková, A. (ed.): Desky zemské Království českého I/1 (kvaterny trhové, kvatern trhový běžný český – DZV č. 1). Praha 1941, s. 144–145. **12)** Sedláček, A.: Svobodníci, dědiníci a nápravníci r. 1550, Památky archeologické VII/1868, s. 293. **13)** Marat, F. (ed.): Soupis poplatnictva 14 krajův Království českého z r. 1603. Praha 1898, s. 64. **14)** Sedláček, A. (ed.): Rozvržení sbírek a berní r. 1615 dle uzavření sněmu generálního nejvyššími berníky učiněné. Praha 1869, s. 56. **15)** Pešák, V. (ed.): Berní rejstříky z roku 1544 a 1620. Praha 1953, s. 130. **16)** Doskočilová, M. (ed.): Berní rula 23 – kraj Plzeňský I. Praha 1952, s. 62, 146. **17)** Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2 – popis Čech r. 1654. Praha 1953, s. 485. **18)** <http://archivnimapy.cuzk.cz>. **19)** <http://www.lochousice.cz> [16.2.2013]. **20)** Citace v pozn. 1. **21)** Tingl, F. A. (ed.): Libri confirmationum I/1. Pragae 1867, s. 138. **22)** Tingl, F. A. (ed.): Libri confirmationum II. Pragae 1868, s. 45. **23)** Emler, J. (ed.): Libri confirmationum III. Pragae 1879, s. 88. **24)** Profous, A. – Svoboda, J.: Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny IV. Praha 1957, s. 719–720. **25)** Citace v pozn. 5, s. 19. **26)** Citace v pozn. 10, s. 1005. **27)** Srovnaj Chmelř, V.: Zámek Líšťany. Edice zapomenuté hrady, tvrze a místa č. 43. Plzeň 2011, s. 8. **28)** Emler, J. (ed.): Libri confirmationum VII. Pragae 1886, s. 14.

29) Čechura, J.: Jivjany v historii a současnosti. Domažlice 2010, s. 9. **30)** Friedrich, G. (ed.): Desky dvorské Království českého VIII – druhá kniha půhonná v let 1407–1530. Praha 1944, s. 151. **31)** Friedrich, G. (ed.): Archiv český XXX–VII/2. Čtvrtá kniha provolací desek dvorských z let 1453–1480. Praha 1941, s. 1040–1041. **32)** Sedláček, A.: Říčanský z Říčan. In: Ottův slovník naučný XXI. Praha 1904, s. 698. **33)** Citace v pozn. 9, s. 38, 169. **34)** Citace v pozn. 29, s. 11. **35)** Sedláček, A.: Hrady, zámky a tvrze Království českého XIII. Praha 1905, s. 112. **36)** Citace v pozn. 29, s. 13. **37)** Citace v pozn. 29, s. 13. **38)** Citace v pozn. 35. **39)** Státní oblastní archiv v Plzni, fond Sběrka matrik, fara Skapce, kniha, I, s. 343. **40)** Kolektiv (ed.): Tereziánský katastr český III – dominikál. Praha 1970, s. 332–333. **41)** <http://oldmaps.geolab.cz/>, map. list č. 172. **42)** Schaller, J.: Topographie des Königreichs Böhmen IX. Prag und Wien 1788, s. 131. **43)** Sommer, J. G.: Das Königreich Böhmen; statistisch-topographisch dargestellt VI. Prag 1838, s. 250. **44)** <http://archivnimapy.cuzk.cz>. Císařský otisk katastrální mapy obce Skapce. **45)** <http://www.skapce.cz> [16.2.2013]. **46)** SOkA Tachov, fond DD Zálezly č. 974. Bez paginace. Dostupné na <http://www.portafontium.eu> [28.2.2012].

Drobnosti, dodatky, opravy, informace, zajímavosti, ohlasy

Hrad Třebel a jeho opevnění roku 1703

Václav Chmelř

Hrad Třebel je stavbou, která se stala předmětem hned několika prací v nedávné historiografické tvorbě.¹⁾ Velkou zásluhu na tomto faktu má především ta skutečnost, že hrad a jeho okolí se stalo místem střetnutí mezi vojsky švédského krále a habsburského císaře v roce 1647. Hrad se ocitnul mezi místy, o které se přímo bojovalo, neboť se v jeho útrobách skrývala švédská posádka. Prameny hovoří o destrukcích, které ho při bojích postihly.²⁾ To ovšem nebylo vše. Hned příštího roku i velmi pravděpodobně díky úloze v bitvě hrad postihla další pohroma. Na základě císařského nařízení byl podobně jako jiné hrady rozbořen.³⁾ Prameny přinášejí určité doklady o tomto boření, i když nejsou příliš konkrétní o tom, které pevnostní struktury byly v jeho areálu ničeny. Ještě stojící je můžeme vidět vyobrazené na rytinách v díle Theatrum Europaeum.⁴⁾

Co se s hradem dělo v následujícím období není jisté, neboť zde zatím chybí mnohé potřebné prameny. Nicméně se dá předpokládat, že tu proběhly objemné stavební práce, mezi které lze zařadit vznik rozsáhlé sýpky. Tak byly nahrazeny původní hradní budovy. Ale i přes všechny demolice se i v poslední třetině 17. století hovoří o Třebeli jako o „zámku“.⁵⁾ K zhodnocení provedených destrukcí v roce 1648 může pomoci jistá zapomenutá zpráva z počátku 18. století.

Roku 1703 totiž prohlédl polní maršál Vilém Jan Daun nedostatků pevností na západě Čech, jmenovitě Plzně a Chebu. Ve své relaci o této inspekci se zmiňuje mimo zmíněných měst také o dvou dalších místech, které shlédl cestou. Jedním z nich byl také Třebel, kterou nazýval starým zámkem. Věděl o zdejších střetnutích a obléhání hradu, ale uvádí, že byl hájen proti Švédům. Nejzávažnější z jeho úvah je především konstatování, že by se nevynaložilo příliš prostředků, aby se uvedl do obrany schopného stavu.⁶⁾ Z toho můžeme usuzovat na to, že likvidace hradního opevnění v roce 1648 nebyla tak důkladná, jak by se mohlo zdát, a destrukce se patrně omezila jen na ty stavby, které stály v čele hradu, i když byly už tak dosti zničené při obléhání, jak mluví prameny. Počát-

kem 18. století zřejmě stále existoval i bastion, zachycený na rytině v Theatrum. Maršál Daun hypoteticky mohl předpokládat, že na čele hradu stávalo také nějaké zemní opevnění, které by se znovu vybudovalo. Zpráva je stručná a nepřináší informace o stavu dalších budov hradu, ale patrně jejich stav nepovažoval habsburský generál za neslučitelný s případným opětovným posláním pevnosti.

Tato ojedinělá zpráva přináší drobnou informaci, která naznačuje stupeň demolice známého třebelského hradu. K dalšímu zvážení jsou třeba pochopitelně další archivní doklady.

Poznámky: **1)** Např. Matoušek, V.: Třebel. Obraz krajiny s bitvou. Praha 2006. **2)** Sedláček, A.: Hrady, zámky a tvrze Království českého XIII, 3. vydání. Praha 1998, s. 133. **3)** Citace v pozn. 2, s. 134. **4)** Schleder, J. G.: Theatri Europaei, Sechster und letzter Theil. Frankfurt am Main 1663, neustráňované rytiny. **5)** Např. Národní archiv Praha (dále NA), fond Desky zemské, sign. Desky zemské větší (dále DZV) 390, fol. M23–M25v; sign. DZV 393, fol. F11v–E18v **6)** NA, fond Militare, kart. 363, relace J. V. Dauna z 14. 2. 1703.

Hrad Třebel před zbořením (převzato z díla cit. v pozn. 4).

Jiří Světlík devadesátiletý

Dožít se devadesátí let není dnes už problém, ale dožít se toho v plné síle a bez ztráty humoru, to se podaří málokomu. Dne 11. března se dožívá devadesátí let rodilý Plzeňák a dlouholetý člen KASu Jiří Světlík. Vyučil se tiskařem v otcově tiskárně. Za války byl totálně nasazen do Říše. Tam provozoval drobnou odbojovou činnost, která pro něj ale mohla mít fatální následky. Padělal propustky na cestu domů pro sebe i kamarády a převezl i nějakého toho uprchlíka. Když ho odhalili, užil si skoro rok ve vězení a od možného trestu smrti ho vysvobodil až konec války. Potom pracoval jako tiskař a ve svém novém působišti v Lokti se zapojil po roce 1948 do odbojové činnosti, při níž pomáhal politickým vězňům v nedalekých lágrech. Zase se to provalilo a Jiří Světlík a jeho kamarádi byli odsouzeni v ukázkovém politickém procesu k dlouholetým trestům. Během 10 let prošel mnoha lágry a věznicemi. Po propuštění na amnestii v roce 1962 pracoval v Plzni v Kovodružstvu.

V 70 letech se začal věnovat historii a publikoval několik prací s historickou a vlastivědnou tematikou. Další práce navazovaly na jeho dlouholetou činnost v Genealogické a heraldické společnosti a na spolupráci s regionálními muzei:

V Rokycanově rodném domku na počátku XIX. století. Minulostí Rokycanska 9/1971; Nejstarší rokycanské matriky. Minulostí Rokycanska 12/1974; Jan Heyrovský a jeho rod v Rokycanech XVII. – XIX. století. Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze, Praha 1976; Nálezy mincí ve sbírkách muzea v Kašperských horách, Vlastivědné zprávy Muzea Šumavy 2/1990.

V roce 1984 vstoupil do KASu a stále patří k jeho aktivním členům – je i členem výboru a kontrolorem účtů klubu a plzeňské pobočky. Kastelologickou tematikou se zabývá jako spoluautor publikace Hrádek ve Skočicích v Přestici (edice zapomenuté hrady, tvrze a místa č. 18, 1998). V Hlásce publikoval několik drobnějších článků: Nálezy na tvrzi ve Skočicích, H 1991/27; Vědecká konference o Augustu Sedláčkovi, H 1994/7; Po stopách Augusta Sedláčka v Rokycanech, H 1995/8; František Alexander Heber a zkoumání hradů českého státu, H 2000/12; Hrádek zvaný Vimberk – identifikace jedné rytiny, H 2000/22.

Cesty na chatu do Dobřív využil ke zpracování historie obce: Dobřív, historie podbráské vesnice (1996, 2006), Dobřív 675 let – historický místopis (2000).

Své osudy za mřížemi popsal v životopisném vyprávění Paměti starého kriminálního (2006). S nadhledem a humorem sobě vlastním popisuje období svého věznění. Je to čtení, ve kterém se netradičním způsobem dozvíme mnoho informací o dobách totality. Jako dobrý vyprávěč hovoří o těchto otázkách v rádiu, spolupracuje se společnostmi Post Belum a Člověk v tísni a vystupuje v přednáškách pro školní mládež. Jako nestárnoucí skaut je stále činný ve skautském hnutí.

Má nám stále ještě co říci. Proto mu přejeme hodně životního elánu.

Petr Mikota

PhDr. Bedřich Štauber *15. 2. 1950, †1. 10. 2013

V říjnu loňského roku nás navždy opustil náš kamarád, archeolog a dlouholetý muzejní pracovník – ředitel Oblastního muzea v Lounech, Bedřich Štauber. Odešel náhle a bez rozloučení.

Bedřich Štauber se narodil 15. února 1950 v Kralupech nad Vltavou a po ukončení středoškolského vzdělání studoval historii a archeologii na Filozofické fakultě University Karlovy v Praze. Vysokoškolské studium uzavřel v roce 1973 diplomovou prací věnovanou zbraním období stěhování národů a dovršil je v roce 1983 rigorózními zkouškami z archeologie pravěku. Do muzejní archeologické praxe nastoupil ještě během studií v Městském muzeu v Žatci. Od roku 1973 trvale působil v Okresním, dnes Oblastním muzeu v Lounech. Po krátkém přerušení vojenskou službou v Žilině se do lounského muzea vrátil nejprve jako archeolog a zástupce ředitele. V krátké době byl jmenován ředitelem muzea, jehož stav nebyl dobrý ani uložením sbírek, ani prostorovými možnostmi. Čekalo jej ze zaostalého lokálního muzea vybudovat plnohodnotné regionální muzeum. Společně se

svojí manželkou musel provést revizi všech sbírek a jejich odbornou evidenci. Díky této práci však získal dokonalý přehled o skladbě muzejních sbírek, a mohl se tak zamýšlet na budoucí koncepci celého muzea, struktury sbírek a depozitářů. Podařilo se mu přesvědčit zřizovatele o nutnosti navýšení počtu odborných pracovníků a svojí přednáškovou a výstavní činností přesvědčit veřejnost, že muzeum v Lounech má své opodstatnění v kulturním životě regionu. Muzeum tak během let získalo další pracovníky i v oblasti přírodních věd, které byly dosud opomíjeny, byla profesionalizována muzejní knihovna, v muzeu začala působit i historička novějších dějin a dějin umění. Vystal však další nelehký úkol. Muzeum se stále potýkalo s nedostatkem provozních, depozitářských a expozičních prostor. Od počátku 80. let se proto intenzivně věnoval možnostem rozšíření muzea. Podařilo se získat a rekonstruovat další budovu, která umožnila původní muzeum věnovat jen expozicím a výstavám. V nové budově pak bylo umístěno hospodářské a technické zázemí muzea včetně depozitářů a konzervátorské dílny. Počátkem 90. let pak bylo muzeum v novém uspořádání a rekonstruované podobě otevřeno pro veřejnost s novými expozičními a výstavními sály. Do správy muzea byl převeden i pravěký skanzen v Březně u Loun, který byl postupně rozšiřován. Bedřich Štauber se tak desítky let věnoval především koncepční práci na revitalizaci muzea a to i na úkor své odborné a vědecké práce. Přes všechny tyto úkoly však zcela nezapomněl na svoji původní profesi archeologa. Provedl několik záchranných výzkumů pravěkých i středověkých lokalit. Věnoval se i průzkumům celé oblasti a přispěl tak k rozšíření archeologické mapy Lounska. Významně přispěl ke stavebně historickému průzkumu a následné obnově Loun a nedalekých Postoloprta, má mimořádnou zásluhu na dokumentaci a zajištění reliktů hradu Pravda počátkem 90. let. Společně s Tomášem Durdíkem pak výsledky průzkumu hradu zhodnotili v samostatné publikaci. Aktivně se účastnil muzejního a archeologického života. Byl členem výboru Odborné skupiny pro dějin skla při České archeologické společnosti, zakládajícím členem

Asociace muzeí a galérií a jejího senátu, členem výboru Archeologické komise AMG a Kolegia muzeí královských měst. Aktivně se účastnil archeologických konferencí a seminářů. Počty jeho přednášek pro širokou veřejnost i školy na Lounsku nejde ani spočítat. Jeho práce ve prospěch popularizace historie, archeologie a obecně muzejní a vlastivědné práce téměř představuje novodobou práci buditelů a vlastivědných pracovníků na konci 19. století. Ne každý současný absolvent archeologie a historie si vezme za svoji životní výzvu vybudovat muzeum a obětovat mu svoji specializovanou profesní kariéru. Takových muzejníků jako byl Bedřich Štauber je stále méně. Je to však práce stejně náročná jako vědecká práce, organizačně však daleko náročnější, o psychickém vypětí nemluvě. Pracovní vypětí v široké škále činností, včetně veřejného života v radě a zastupitelstvu města Louny, revitalizace a zpřístupnění hradu a zámku Nový Hrad nedaleko Loun však v posledním desetiletí nepřispělo jeho zdraví.

Bedřich se stal členem Klubu Augusta Sedláčka hned v roce 1984. Po rozčlenění na pobočky zůstal v pobočce plzeňské, avšak pro vzdálenost bydliště se nemohl zúčastňovat jejích akcí. Přesto alespoň přispěl do Hlásky článkem Neznámé tvrziště u Svojetína (Hlásky 1994, č. 4, s. 42–43).

Bedřich Štauber nás opustil nečekaně, bez varování. Byl jsem jeho dlouholetým přítelem, stejně jako mnozí další. Je jen obtížné si uvědomit, že jej nepotkám, že se nezasmějeme novým vtipům, či nebudeme spolu fabulovat absurdní historické teorie,

či si jen tak povídat o životě. Bedřich byl člověk s mimořádnými historickými vědomostmi, všestranně kulturně vzdělaný, společenský, se smyslem pro humor, zanícený diskutér. S ním, alespoň pro jeho přátele, jakoby odešel kus nás samých. Bohužel stále častěji, jak léta nepozorovaně plynou, kolegové a přátelé z naší generace nečekaně odcházejí. Odešel i Bedřich Štauber, odešel i jeho zpěv! V našich vzpomínkách však zůstane.

František Frýda

Už jste četli...?

Jižní Plzeňsko. Historickovlastivědný sborník Muzea jižního Plzeňska v Blovicech XI/2013. Formát A4, 179 stran, cena 120 Kč (vydalo Muzeum Jižního Plzeňska, objednat možno na adrese Muzeum jižního Plzeňska v Blovicech, Hradiště 1, 336 00 Blovice; muzeum@muzeum-blovice.cz). Z obsahu: H. Hanzlíková – J. Bouda: Vývoj zámeckého parku v Hradišti u Blovic, s. 65-76; A. Zelenka: Záchraný archeologický výzkum na hradě Skála, okr. Plzeň-jih, s. 117-132; M. Lang: Bulizník: pevný grunt středověkých panských sídel jižního Plzeňska a Rokycanska, s. 97-116.

Sborník prací z historie a dějin umění 7/2013 (vydala Historická společnost Klatovy, ed. L. Sýkorová – J. Hůrková). Formát A5, 416 stran, barevná příloha, cena 220 Kč + balné a poštovné. Objednat lze na om.klatovy@quick.cz nebo na adrese HSK, K Zaječímú vrchu 729, 339 01 Klatovy 4. Z obsahu: H. Přerostová: Příspěvek k poznání městského opevnění v Klatovech, s. 13-57; M. Pták – M. Knížková: Buršice 1948: ojedinělý nález renesančního kachle s motivem biblické Salome(?), s. 241-247; L. Váňová: Twrz we wsi Mecholupech stará a twrz nowa, s. 249-261; P. Rožmberský – V. Chmelfr: Šlechta a její sídla v Radinovech, s. 263-279.

Ročenka Národního památkového ústavu územního odborného pracoviště středních Čech v Praze. Příloha časopisu Památky středních Čech 2/2013 (Sabinova 5, 130 11 Praha 3, tel.: 274008283, e-mail klapetkova@stc.npu.cz). A4, 148 stran. Informace (mimo jiné) o areálech zámků Třebešice a Všeradice, o zámcích v Tetíně, Hořovicích a Králově Dvoře a hradech Křivoklátu, Točnicku a Karlštejně (vše okr. Beroun), zámku v Kolči (okr. Kladno), zámku v Žehušicích a ve Žlebech (okr. Kutná Hora), zámků v Nelahozevsi, Veltrusech a Vidimi (okr. Mělník), zámcích v Bělé pod Bezdězem, v Mnichově Hradišti a Kosmonosích a tvrzi/zámku ve Studénce (okr. M. Boleslav), zámku v Křinci (okr. Nymburk), zámku v Brandýse n. Labem (okr. Praha-východ), zámku v Roztokách a Mníšku pod Brdy (okr. Praha-západ), tvrzí v Křepenicích, zámku v Březnici a hradu/zámku Konopiště (okr. Příbram) a hradu Krakovci (okr. Rakovník).

Pohl, J. (ed.): Kniha černá nebo smolná kr. svobodného města Rokycan z let 1573-1630 (reprint knížky vydané v Rokycanech roku 1911). Výsledky zločinců na mučidlech, ortely. Plzeň. Formát A5, 80 stran, cena 60 Kč (+ balné a poštovné). Pro členy KAS možno objednat na pmikota@post.cz. **Redakce**

Z hradů, zámků a tvrzí

V listopadu 2013 jsem navštívil město **Písek** a okolí. Mé první kroky vedly do pietního parku s kostelem Nejsvětější Trojice a zvonící. Zde, jak známo, se nalézá hrob A. Sedláčka. Ten byl v roce 2002 poškozen povodní a později rekonstruován s finančním příspěvkem členů KASu. Zřejmě teprve v nedávné době byl poškozen neznámým vandalem, a to zcizením medailonu/plakety z desky s nápisem.

J. Synek

Dne 8. února 2014 se uskutečnila výprava „pěší sekce“ KAS Plzeň. V počtu šesti lidí a čtyř psů navštívila expedice tyto lokality na jižním Plzeňsku: hrad **Vlčejn** včetně okolních skal, lomů a polí, kostel sv. Mikuláše ve Zdemyslicích, bývalou ves a tvrz **Pokonice** na břehu řeky Úslavy, sýpku/tvrz a kostel sv. Vavřince v **Žákavě** a bývalou tvrz v **Nezvěsticích**. Za nejslavnější moment slunečného odpoledne lze označit nalezení fragmentu středověkého prejzu na zarostlém rumišti pokonické tvrze. Návrat nezvěstného člena výpravy, jenž byl naposledy spatřen u výkupu zvěřiny v Žákavě, byl oslaven v nezvěstické

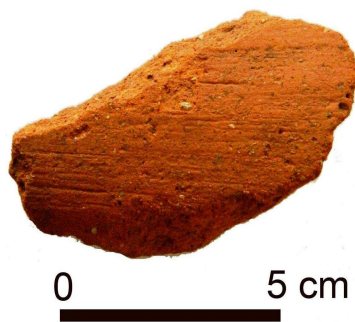
Hrob Augusta Sedláčka 9. 11. 2013 (foto J. Synek).

Účastníci výpravy na Vlčejn 8. 2. 2014.

restauraci Bon a odborná diskuze odolnějších jedinců pokračovala v plzeňském pohostinství U Králů. Členové výpravy tímto děkují vedoucímu výpravy M. Novobilskému za fundovaný výklad a nelitující potraviny, které mu byly obětovány.

M. Chmelfr – M. Marovič

Část prejzu z Pokonic.

Zprávy z klubu Rada

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000, e-mail: rozember@kar.zcu.cz. Internetové stránky: http://www.klub_augusta_sedlacka.cz.

Opět se vyskytl nešvar, že někteří funkcionáři poboček nejsou schopni od začátku roku do 10. března, tedy za téměř dva a půl měsíce, sepsat několikařádkovou Zprávu o činnosti a Zprávu o hospodaření jejich pobočky za uplynulý rok (viz dále).

Schůze Rady se bude konat ve **středu 4 června** současně se schůzkou plzeňské pobočky. Bude stanovena výše desátku za rok 2014, výše předplatného na rok 2015, bude se rozhodovat o dalším konání konference Dějiny staveb a o vydání sborníku z minulé konference. Především však bude nutné zajistit vydávání uvedených tiskovin po finanční stránce. Proběhne také volba funkcionářů Rady. Další návrhy k projednání či stanoviska k uvedeným bodům mohou předsedové poboček zaslat na výše uvedený e-mail. Pobočky mají podle počtu členů hlasů: Plzeň 4, Praha a Zlín po 2, ostatní po jednom.

Zpráva o činnosti v roce 2013: KAS získal pouze minimální dotaci na vydávání Hlášky a muselo být proto přikročeno ze zvýšení jejího předplatného o 100%, ze 40 na 80 Kč. Desátek (10 Kč za člena na činnost Rady) zůstal nezměněn. Potřebné dotace na sborník Dějiny staveb se získat podařilo, stejnojmenná konference se uskutečnila, sborník byl vydán a zaslán pobočkám. Hláška byla poskytována všem plzeňským gymnáziím a autorům příspěvků. Schůze Rady potvrdila stávající funkcionáře, pouze na postu pokladníka došlo ke změně – K. Brzobohatou nahradil I. Štrunc.

tajemník Petr Rožmberský

Zpráva o hospodaření v roce 2013: Zůstatek: 79 378,35 Kč. Příjmy: 104 630,47 Kč (dotace na sborník Dějiny staveb: 50 000 město Plzeň, 25 000 Ministerstvo kultury, 15 000 Plz. kraj, na Hlásku: 5000 Nadace 700 let m. Plzně, předplatné Hlášky 8000, desátek 1620, úroky 8,47). Výdaje: 129 899 Kč (90 000 sborník DS, 30 000 Hláška, 1159 poštovné, 7169 webové stránky, 1191 vedení účtu, 380 ostatní). Zůstatek: 54 109,82 Kč.

pokladník I. Štrunc

Pobočka Plzeň

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000, e-mail: rozember@kar.zcu.cz.

Na klubových schůzkách (vždy 1. středu v měsíci cca od 17. hod. v Riegrově 3 v suterénu byla v lednu přednáška R. Trnky o zaměřování pomocí GPS a P. Mikoty o dávném způsobu praní prádla, v únoru přednášel J. Anderle o pevných sídlech v peloponézském kraji Mani a v březnu M. Cikán o hradu Starý Rybník a poté následovala oslava 90. narozenin Jiřího Světlíka, který podepisoval svou knížku Zápisky starého kriminálního (přítomným věnovalo nakladatelství Mikota) a mimo jiné dostal dort s maketou pamětní desky (její instalace je plánována na jarním zájezdu – viz dále), v němž nemohl chybět zapečený pilník.

Na velké únorové přednášce seznámil 28 posluchačů s hradem Lipý a městem Lipá doc. F. Gabriel. Poutavá přednáška o především archeologicky poznaném vývoji hradu a města Česká Lípa se líbila.

Jarní autovycházka na Dobříšsko se koná **v sobotu 19. dubna**. Objezd tradičně od Hamburku v 8 hod. Vede O. Slabý. Trasa: přes Hořovice do Tihavy (vodní tvrzíště), do Jinců (zřícenina zámek a pec Barbora), dále Hluboš (zámek), Drahlín (pěkné tvrzíště), Pičín (tvrz/zámek), Buková (zámek), Dlouhá Lhota (zámek), Svaté Pole (tvrz se zachovalými got. sklepy), Dobříš (zámek, zřícenina hradu Vargač, oběd), Nový Knín (tvrz a dvůr Starý Knín), Sudovice (zbytek zámku), Kamýk n. Vltavou (zřícenina hradu Vršky), Zduchovice (zámek), Smolotely (zámek), Zbenice (zámek), Chrástice (tvrz) a přes Březnici domů. Stačíme-li všechny naplánované lokality, záleží jen na účastnících. Ti nahlásí co nejdříve účast (majitelé aut volná místa) P. Rožmberskému na výše uvedený telefon či e-mail.

Jarní členská schůze pobočky se koná **ve středu 7. května** po přednášce v Riegrově 3 (suterén). Budou vylučování neplatičů,

přijímání noví členové, plánovány další akce. Také by se mělo rozhodnout, kde změníme místo schůzek pobočky.

Jarní poznávací zájezd odjede **v sobotu 17. května** znova od Hamburku v 8. hod. na Loket, a to pod vedením T. Karla. Zastavíme se u opevněného kostela v Horním Slavkově a bude následovat Loket (hrad, město, kostel), kde by měla být osazena deska připomínající uvěznění Jiřího Světlíka (viz výše). Přesuneme se do Sokolova (zámek), na Plikněstěj (hrádek), Kostelní Břízu (kostel, tvrzíště, zbytky zámku), Kolovou (hradiště Starý zámek – Kager), Kynšperk (hrad, městské opevnění), a přes Kamenný Dvůr (zámek) se vrátíme do Plzně. Co z plánovaných lokalit stačíme, bude záležet na účastnících. Cena zájezdu by se při plně obsazeném autobusu (27 míst) měla pohybovat kolem 200 Kč. Hlásit se (možno i rodinní příslušníci či přátelé) je nutné včas u P. Rožmberského na výše uvedeném e-mailu či telefonu, a pak také skutečně přijít k Hamburku.

V tomto roce oslavili nebo oslaví kulatá výročí následující členové pobočky: (dámky prominou): Milan Procházka z Kladna a Vojtěch Větrovec z Kladna 30 let, Tomáš Makaj z Rokycan, Marek Starý z Kamenných Žehrovců a Robert Trnka 40 let, Jiří Fák z Kralovic, František Jílek z Drlčova, Petr Kolář z Rokycan, Štefan Morávka z Plzně, a Josef Švandrlík ze Zaječova 50 let, Zdeněk Hermsdörfer z Jablonce n. Nisou, Daniela Houšková z Prahy, Petr Mikota z Plzně, Jiří Polívka z Kojetína, Zdeněk Procházka z Domažlic a Marie Šamanová ze Štáhlav 60 let, Václav Kozlík z Plzně a Marie Mušáková z Plzně 70 let a neuvěřitelnou devadesátku Jiří Světlík z Plzně.

Pro zlepšení komunikace s členstvem prosíme o zaslání aktuálních e-mailových adres. Také upozorňujeme na nutnost nahlásit změnu doručovací adresy, aby se nám Hlášky nevracely jako nedoručitelné.

Zpráva o činnosti v r. 2013: Po celý rok (mimo prázdninových měsíců) se podařilo zajistit na členských schůzkách jednou měsíčně přednášky; mimo jiné také zavedením odměny. Také tradiční jarní a podzimní autovycházky a zájezdy se uskutečnily. Na jaře to bylo Tábořsko/Benešovsko a Domažlicko, na podzim Krávkolátsko a severní Plzeňsko. Tzv. velké přednášky na univerzitě se konaly také dvě. Úspěšná byla též akce Naučná stezka F. X. France. O všech akcích bylo na stránkách Hlášky podrobně informováno. Všem, kdo se podíleli na jejich realizaci, děkujeme.

tajemník P. Rožmberský

Zpráva o hospodaření v r. 2013: Zůstatek: 13 617 Kč. Příjmy: 20 279 Kč (příspěvky 9030, předplatné Hlášky 9514, dary 1735). Výdaje: 10 359 (poštovné 6816, přednášky 1836, ostatní 1707). Zůstatek: 23 537 Kč.

pokladník I. Štrunc

Pobočka Brno

Kontaktní adresa: Ing. Pavel Švehla, Ondráčkova 3, 628 00 Brno-Líšeň, e-mail: svehla.pavel@volny.cz.; Mgr. Bc. Josef Jan Kovář, Na Výsluní 2424/12, 680 01 Boskovice, e-mail: josef.kovar@seznam.cz.

Zpráva o činnosti v r. 2013: Jádrem činnosti pobočky spočívalo opět v individuálních aktivitách jejích členů. Josef Unger tak mj. bádá na zřícenině hradu Boleradice a v rámci výcviku studentů antropologie Masarykovy univerzity v Brně toho roku proběhl terénní výzkum také v klášteře Rosa coeli v Dolních Kounicích. Pokračovalo rovněž vyhodnocení několikaletých výzkumů v Tasově u Velkého Meziříčí. Z dalších členů se Pavel Šimeček a Stanislav Pivoňka angažovali mj. na hradě Lukov, kde dlouhá léta působí volnočasové hnutí Brontosaurus. Jan Štětina v průběhu roku zkoumal mj. zbytky hradu v Holešově a Josef Jan Kovář ve stejném období působil opět na více opevněných lokalitách na jižní (hrady Vildenberk, Boleradice) i západní Moravě (tvrz v Břežníku) a ve Slezsku (hrad Kaltenštejn, tvrz Adolfovice). Společné aktivity pobočky se konaly dvě. Plánovanou exkurzi na hrad Boskovice, kterou se díky pracovnímu vytížení J. Štětiny nepodařilo ani tentokrát realizovat, nahradila exkurze na hrad Vildenberk u Pozořic dne 1. září. Jednodenní exkurzi vedl J. Kovář, který na této zřícenině již několik let bádá s kolegy z Masarykovy univerzity v Brně a Akademie věd ČR. Druhou společnou aktivitou byla výroční schůze konaná v pátek 13. prosince, a to již tradičně v prostorách

brněnského Šermířského klubu L. A. G. Navzdory slabší účasti (dorazilo šest členů z Brna, Bzence, Líšně, Olomučan a Šaratic) lze i v letošním případě schůzi označit za konstruktivní a příjemně strávený čas.

Zpráva o hospodaření v r. 2013: Zůstatek 3050 Kč. Příjmy 1270 Kč (čl. příspěvky 630, předplatné Hlázky 560, dary 80). Výdaje 650 Kč (desátek Radě 90, předplatné Hlázky 560). Zůstatek: 3670 Kč.
pokladník J. J. Kovář

Pobočka Humpolec

Kontaktní adresa: KAS, pobočka Humpolec, Hradská 818, 396 01 Humpolec, E-mail: kocmani.hu@seznam.cz, frantisek.kocman@mesto-humpolec.cz, tel: 777347511. Internetové stránky pobočky: <http://www.hrad-orlik.cz>.

Zpráva o činnosti v r. 2013: Členové pobočky se scházeli v průběhu roku při jednáních společnosti Castrum o.p.s. a dále při pořádání jednotlivých kulturních a dobrovolnických aktivit na hradě Orlík. Členové pobočky spolu s dalšími dobrovolníky v roce 2013 zajišťovali drobnou údržbu a přípravu jednotlivých aktivit pro veřejnost na hradě Orlík. Dále pomáhali při úpravách terénů, přesunech kamene z archeologických výzkumů pro další užití na stavební práce, při běžné údržbě a záhozech archeologických sond na hradě Orlík. V druhé polovině roku byla dopracována PD na opravy zříceniny hradu Chřenovice po jednání památkové péče se zástupci správce objektu (autor ing. Kocman). Děkujeme touto cestou ještě jednou za poskytnutí zaměření věže panu PhDr. Razímovi. Zástupce lesního správce ing. Košťálová přislíbila projednání možného započítání záchranných prací na rok 2014 a provedení drobných zajištění na podzim roku 2013, přesto se ani toto očekávání nepodařilo naplnit – dle aktuálních informací Lesy ČR ani na rok 2014 nemají finanční zdroje na opravu. Ve funkci ředitele společnosti, zřízené pobočkou Humpolec, Castrum o.p.s., působil druhým rokem Pavel Koubek. Dne 24. října proběhla členská schůze pobočky a společnosti Castrum o.p.s., jejímž hlavním cílem bylo projednání záměru Města o zpřístupnění věže hradu Orlík. Všichni přítomní vyjádřili obavu z nevhodnosti záměru zpřístupnění věže hradu dle připravované studie ing. arch. Fraňka a doporučili řešit jiné umístění menší rozhledny v areálu hradu. Bylo dohodnuto transparentně názor dobrovolníků i správy hradu prezentovat v otevřeném dopise starostovi města a zastupitelům a pozvat zastupitele k diskusi na hrad před jednáním zastupitelstva města. Dopis byl následně odeslán a je vyvěšen na webových stránkách hradu. Zastupitelstvo města na základě kladného vyjádření NPÚ a výsledků veřejné ankety dalo akci zelenou a realizace zpřístupnění věže hradu kovovou dostavbou Město Humpolec plánuje na rok 2014. Do knihovničky byl pobočce věnován sborník Dějiny staveb 2012, za což kolegům z Plzně touto cestou děkujeme.

Zpráva o hospodaření v r. 2013: Zůstatek: 756 Kč. Příjmy: 950 Kč (čl. příspěvky, předplatné Hlázky). Výdaje: 536 Kč (desátek 110, Hlaska 400, poštovné 26). Zůstatek: 1170 Kč.

F. Kocman

Pobočka Zlín

Kontaktní adresa: KAS pobočka Zlín, MUDr. Jiří Hoza, Česká 4760, 760 05 Zlín. Tel. 737177346. E-mail: jihoz@post.cz. Int. stránky pobočky: <http://www.kaszlin.estranky.cz/>.

Zpráva o činnosti v r. 2013: 5. ledna podnikli členové pobočky tradiční novoroční výstup na hrad Helfštýn, počasí sice nepřálo, ale i přesto se akce zúčastnilo okolo 30 členů a příznivců

KAS. V květnu od 8. do 12. byl uspořádán tradiční zájezd naší pobočky – tentokrát na téma „Polské hrady oblasti Slezska“ autokarem našeho člena Mgr. Jiřího Meceroda. Zájezd zorganizoval agilní člen pobočky a zájezdový referent Aleš Fuksa, trasu a itinerář po důkladném prostudování množství materiálů zosnoval člen Milan Zikmund. Byly navštíveny: hrad Czocha, hrad Wleń, dřevěný kostelík v podhůří polských Krkonoš – Karpaczi, hrad Chojnik, hrad s břitovou věží Bolkow, zřícenina hradu Siewierz, rozsáhlý hrad Ogrodzieniec, zříceniny hradu Rabsztyn, hrad Bedzin, zřícenina hradu Olsztyn, hrad Bobolice, zrekonstruovaná zřícenina hradu, hrad Mirow, hrad Bakowice, zájezdu se zúčastnilo 22 osob a proto je do budoucna potřeba zajistit více zájemců, aby podobné poznávací akce nebylo nutno pro nezáměr zrušit. Budeme rádi v případě zájmu, pokud se těchto zájezdů budou účastnit i členové ostatních poboček (členové brněnské pobočky jsou pravidelnými účastníky). V červenci až do 18. srpna se prováděla konzervace zdiva na zřícenině hradu Starý Světlav pod vedením člena pobočky Martina Petrůje. Na zřícenině goticko-renesanční pevnosti hradu Lietava pracoval na konzervaci podkovovité věže hradního paláce člen pobočky Aleš Hoferek v měsících červnu až září. 3. – 6. října se uskutečnila poznávací akce po hradech Podorlicka, členové navštívili a přespalí na reliktech hradu Výrov u Nového Města nad Metují, dále měli možnost prohlédnout exteriér zámku v Novém Městě nad Metují s významnými sochami M. B. Brauna. Po přechodu romantickým údolím řeky Metuje a říčky Olešenky jsme měli možnost navštívit po předchozí domluvě s majitelkou – paní Kahounovou – hrad Frymburk, včetně důkladné prohlídky, kterou nám umožnil syn majitelky. Za vřelý přijetí jim patří náš vřelý dík. Vzájemně byly předány cenné materiály hradu a na oplátku rovněž dokumenty hradu Lukova u Zlína. Po přesunu přes město Náchod s prohlídkou exteriéru hradu Náchoda, přestavěného renesančně, jsme se vlakem přesunuli k významné barokní památce – špitálu založeného Šporkem – Kuksu, s expresivními sochami cností a neřestí M. B. Brauna. Nezapomněli jsme navštívit rovněž sochy stejného autora zasazené v přírodní scénérii, tzv. Braunův Betlém.

předseda Jiří Hoza

Zpráva o hospodaření v r. 2013: Zůstatek: 8894 Kč. Příjmy: 7080 Kč (Hlaska, členské příspěvky). Výdaje: 8557 Kč (Hlaska, desátek, podací lístky, poštovné, obálky, xerox, dotace zájezdu). Zůstatek: 7417 Kč.
pokladník Zdeněk Sadílek

Další informace od poboček redakce do uzávěrky tohoto čísla neobdržela.

Kontakty na ostatní pobočky:

Pobočka Hradec Králové

Kontaktní adresa: Ing. Jiří Slavík, Nerudova 1210, 517 41 Kostelec n. Orlicí, e-mail: slavik@josefov.npu.cz, jaroslav_cerny@centrum.cz.

Pobočka Praha

Kontaktní adresa: KAS Pobočka Praha, PhDr. Jiří Úlovec, Tř. Milady Horákové 133, 166 21 Praha 6 – Dejvice, e-mail: julo-vec@mvc.cz; Petr Valenta, geomess@volny.cz.

Uzávěrka dalšího čísla: 10. 6. 2014 (vyjde v první červencové dekádě 2014)

HLÁSKA, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. ISSN 1212-4974.

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v 1. dubnové dekádě 2014.

Šéfredaktor Petr Rožmberský (rozember@kar.zcu.cz), technický redaktor ing. Petr Mikota (pmikota@post.cz), redaktor pro internet Milan Novobilský (klub_augusta_sedlacka@centrum.cz).

Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, Kopeckého sady 2, 301 56 Plzeň.

Vydává Klub Augusta Sedláčka. Registrováno pod značkou OK UmP 23/1991. 350 výtisků.